

ՏԱՓԱՏԱՆԱՅԻՆ ՀՈՂՄԱԿԱՐ ԲԱՅԵ

Տափաստանային հողմավար բազեն բազենների ընտանիքի փոքրամարմին, բնադրող չվող, գիշատիչ տեսակ է։ Մարմնի չափերը հասնում են 29-32սմ-ի, իսկ թևերի բացվածքը կազմում է 58-72սմ, քաշը արուների մոտ՝ 90-180գ, էգերինը՝ 135-210գ։ Բարեկազմ թռչուն է՝ վառ արտահայտված սեռական դիմորֆիզմով, մագիլները սպիտակ են, փակված թևի ծայրերը հասնում են համարյա պոչի ծայրին, որի կենտրոնական փետուրները փոքր ինչ երկար են մյուսներից։ Արուի մեջքը շիկակարմրավուն- դարչնագույն է, ի տարբերություն Սովորական հողմավար բազեի, առանց պտերի, մարմնի ստորին մասում առկա են նոսր խայտեր՝ թույլ նարնջագույն-վարդագույն ֆոնի վրա։ Գլուխը, թևի մեծ ծածկողները և պոչը ունեն կապույտ-մոխրագույն գունավորում։ Էգի մարմինը վերևից շիկակարմիր-դարչնագույն է՝ պատված մուգ խայտերով և պտերով, ներքևից մուգ խայտավորված։

ՏԱՐԱԾՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՒ ԿԵՆՍԱՍԻԶԱՎԱՅՐԸ

Բնադրման շրջանում այս տեսակը զբաղեցնում է կիսաանապատային և լեռնատափաստանային գոտիները, իսկ ետքնադրման շրջանում նկատվում են չչող տարածքում՝ 800-3000 մ բարձրության վրա։ Տարածված է Միջերկրածովային երկրներում, Հարավային Աֆրիկայում, Հարավային Եվրոպայում, Փոքր Ասիայում, դեպի արևելք՝ մինչև Չինաստան։ Չմեռում է Աֆրիկայում, Արաբիայում և Հնդկաստանում։ Հայաստանում բնադրավայրեր հայտնաբերված են Սյունիքի մարզում, կարծիք կա, որ բնադրող թռչուններ կարելի է հանդիպել նաև Արաքսի հովտում և Հայաստանի հյուսիսային հատվածներում։

ԷԿՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

Տափաստանային հողմավար բազեները վարում են գաղութային կենսակերպ, հաճախ նույն բնադրավայրը կիսելով Սովորական հողմավար բազեի հետ: Նման գաղութներում, որպես հետաքրքիր փաստ, կարելի է նշել, որ հանդիպում են այդ երկու տեսակների հիբրիդային ձևեր: Գիշերում են խմբերով: Ամռանը, մինչև բազմացման շրջանի սկսվելը, նույն վայրում գիշերակացի հավաքվող թռչունների քանակը կարող է հասնել 1600 առանձնյակի. նման դեպք գրանցվել է Իտալիայում գտնվող Մատերա քաղաքում: Բները կառուցում են ժայռաքիվերին, զանազան խորշերում, զառիթափերի, քարերի և շինությունների ճեղքերում, տանիքների տակ: Դրանք իրենցից ներկայացնում են էգի կողմից փորված փոքրիկ փոսեր կամ ուղղակի նաքրված հատված: Չվարդում են մալխա երկրորդ կեսից մինչև

հունիսի սկիզբ՝ 35մմ չափերով 3-7 ձու, սովորաբար՝ 4-5-ը: Գունավորմամբ բավականին նման են Սովորական հողմավար բազեի ձվերին՝ դեղնակարմրավուն են, աղյուսագույն կարմիր բծերով: Թխսում է գլխավորապես էգը, իսկ արուն երբեմն փոխարինում է նրան՝ ընդհանուր հաշվով ամբողջ ժամանակի 5-20%-ը: Թխսակալումը տևում է մոտ 28 օր, իսկ ձագերի առաջին թռիչքը տեղի է ունենում ձվից դուրս գալուց 26-30 օր հետո: Տափաստանային հողմավար բազեն հիմնականում էնտոմոֆագ է (միջատակեր), սակայն

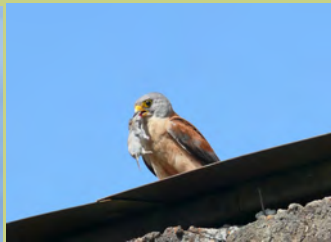

Հայաստանում այս թռչունները սնվում են մանր կրծողներով, սողուններով և ուղղաթևավորներով՝ կախված տվյալ տարվա պայմաններից, կերատեսակի քանակությունից: Որս կատարում են բաց տարածություններում, կեր փնտրելիս թռչում են գետնից ոչ բարձր, հազվադեպ կանգ առնելով օդում:

Տափաստանային հողմավար բազեն մարդու տնտեսական գործունեության արդյունքում ամենից շատ տուժած փետրավոր գիշատիչներից մեկն է: Սկսած 20-րդ դարի երկրորդ կեսից, յուրաքանչյուր տասնամյակում դիտվում էր այս տեսակի պոպուլյացիայի քանակի միջինը 30% նվազում: Թվաքանակի նվազման ամենահավանական պատճառը կապում էին գյուղատնտեսության մեջ լայնորեն կիրառում ստացած միջատասպան քիմիական նյութերի հետ, որոնք թողնում են և՛ անմիջական ազդեցություն, և՛ վերացնում էին բազեների համար կեր հանդիսացող միջատներին, ինչպես նաև նշվում էին մի քանի այլ գործոններ, ինչպիսիք են մանր եղջերավոր անասունների գլխաքանակի կրճատումը, որի պատճառով բարձրանում է խոտածածկը և խանգարում բազեներին կեր հայթիայթել, Աֆրիկյան ձմեռման արեալներում հաճախակի դարձած երաշտները, բնադրմանը հարմար տարածքների օգտագործումը մարդու կողմից, որսագողությունը և այլն: Այս ամենի հետևանքով Տափաստանային հողմավար բազեն իր տեղը գտավ Միջազգային Կարմիր ցուցակում, գրանցվելով որպես անհետացման վտանգի տակ գտնվող տեսակ: Սպառնացող գործոնները չեզոքացնելու համար կազմակերպված միջազգային բնապահպանական ծրագրերը տվեցին իրենց արդյունքը և այժմ բազեի թվաքանակը աշխարհում աճել է, իսկ ԲՊՄՄ Կարմիր ցուցակում կարգավիճակը դիտվում է որպես նվազգույն վտանգի տակ գտնվող:

Տափաստանային հողմավար բազեն մարդու տնտեսական գործունեության արդյունքում ամենից շատ տուժած փետրավոր գՀայաստանի թռչունների պահպանման միությունը և անմասն չմնաց մասն գործողություններից: Մշակվեցին և իրագործվեցին մի շարք ծրագրեր կապված Հայաստանում Տափաստանային հողմավար բազեի՝ ՀՀ Սյունիքի մարզի Գորիսայք բնակավայրի հարևանությամբ գտնվող հեռուստաաշտարակի տանիքում հայտնաբերված և Հայաստանում միակ բնադրավայրի պահպանության և թռչունների թվաքանակի ավելացման հետ: Հաշվի առնելով զաղութի առկայության փաստը, Գորիսայքի տարածքը առանձնացվեց իբրև Կարևորագույն Թռչնաբանական Տարածք (ԿԹՏ): 2005 թ-ի կեսերից սկսած “Development of an IBA Caretaker Network in the Priority Corridors of the Caucasus” ծրագրի շրջանակներում և BirdLife International-ի աջակցությամբ գրվեց պլան՝ Տափաստանային հողմավար բազեին սպառնացող վտանգները որոշելու և բնպահպանական միջոցառումներ իրականացնելու համար, ինչպես տեղական, այնպես էլ տարածաշրջանային մակարդակով: 2006թ-ին BirdLife-ի ֆրանսիական գործակերպ՝ LPO կազմակերպության հետ և European Commission DG Environment-ի ֆինանսավորմամբ սկսվեցին հետազոտական և մոնիտորինգային աշխատանքներ, որոնք ուղղված էին հստակեցնելու տեսակի կարգավիճակը, բնադրող զույգերի քանակը, կերային բազան, բնական և մարդածին վտանգները:

Մրկնույն ժամանակ տարվում էին տեղեկատվաքարտզակա և հանրային միջոցառումներ, որոնք առաջին հերթին ուղղված էին բարձրացնելու տեղական բնակչության տեղեկացվածության աստիճանը Տափաստանային հողմավար բազեի վերաբերյալ: Կրթական ծրագիրը նպատակ ուներ ծանոթացնելու երեխաներին բազեի առանձնահատկությունների և նրան սպառնացող վտանգների մասին՝ շեշտելով տնտեսական օգտակարությունն ու կարևորությունը գյուղատնտեսական վնասատուներին և հատկապես կրծողներին ոչնչացնելու գործում: Համաձայն ծրագրի՝ 2008թ-ին, սահմանափակ բնադրատեղերի և թվաքանակի կրճատման խնդիրը լուծելու նպատակով բնադրավայրի հարևանությամբ գտնվող Ճղուկ գյուղի դպրոցականները ASPB-ի հետ համատեղ պատրաստեցին և

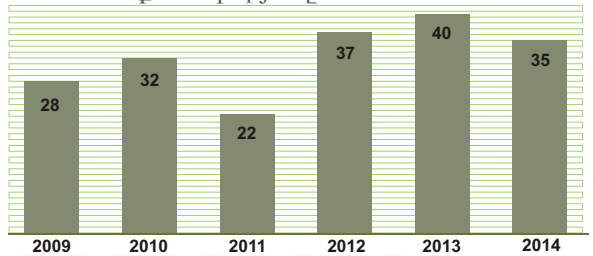
հեռուստաաշտարակի շրջակայքում տեղադրեցին թվով 18 արհեստական բներ, որոնցից 7-ը առաջին տարում զբաղեցվեցին բազեների կողմից:

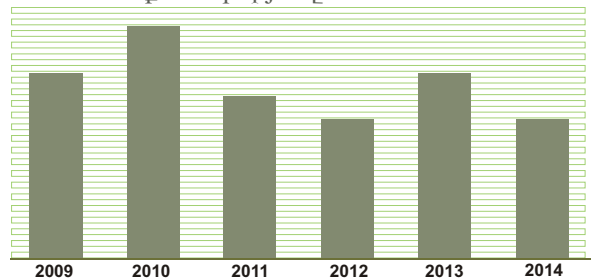
Հաշվի առնելով 2008թ-ին Հայաստանում կատարած փորձի հաջողությունը կապված արհեստական բների հետ և այն հանգամանքը, որ Տափաստանային հողմավար բազենների համար բնադրավայր հանդիսացող հեռուստաաշտարակը կարող է անպիտանելիության պատճառով քանդվել՝ այդպիսով ոչնչացնելով միակ բնադրավայրը, 2009թ-ին ASPB-ն կառուցեց արհեստական բնադրավայր, ներսում տեղադրված 40 արհեստական բներով: Նույն տարվա ընթացքում հաշվառվեցին 55-60 թռչուն, որից 8 զույգը բնադրեց արհեստական բնադրավայրում: Արդյունքում, առաջին անգամ Հայաստանում և Կովկասի տարածաշրջանում, Տափաստանային հողմավար բազենները բնադրեցին արհեստական բներում:

Բնական միջավայրում բնադրող զույգերի քանակությունը 2009 - 2014

Արհեստական բնադրավայրում բնադրող զույգերի քանակությունը 2009 - 2014

Սկսած 2009թ-ից՝ այս թռչունների կենսաբանական առանձնահատկությունների ուսումնասիրման նպատակով անցկացվող հետազոտությունների շրջանակներում իրականացվում են օղակավորման աշխատանքներ: Սկզբում բազենների ոտքերին ամրացվում էին ալյումինե օղակներ, որոնք հետագա տարիներին փոխարինվեցին լեհական INTERREX ընկերության պլաստիկ օղակներով: Դրանք տեղադրվել են երկու ոտքերին՝ աջ ոտքին ARM հապավումով, ձախին՝ օղակ համապատասխան համարով: Ընդհանուր հաշվով 5 տարիների ընթացքում օղակավորվել են Տափաստանային հողմավար բազեի ինչպես երիտասարդ, այնպես էլ հասուն 189 առանձնյակներ:

ՏԱՓԱՏՏԱՆԱՅԻՆ ՀՈՂՄԱԿԱՐ ԲԱՅԵ

Տեքստ՝
Լ. Հարությունյան

Ձևավորում՝
Մ. Դանիելյան

Լուսանկարներ՝
Լուսանկարների հեղինակային իրավունքները
պատկանում են Հայաստանի թռչունների պահպանման
միությանը

Հղումներ՝
«Հայաստանի թռչունները» դաշտային ուղեցույց:/Մ.Ս. Աղամյան,
Դ. Քլեմ Կրտսեր: Հայաստանի ամերիկյան համալսարան:(2000)

Հայաստանի թռչունների պահպանման միություն (2010)
Անցյալը և ապագան

Հայաստանի Հանրապետության կենդանիների
Կարմիր գիրք: Անողնաշարավոր և ողնաշարավոր
կենդանիներ:/Կ. Աղաբաբյան, Վ. Անանյան,
Ա. Ավետիսյան և ուրիշ.-եր.: ՀՀ բնապահպանության
նախարարություն, 2010-368 էջ:

Տափաստանային հողմավար բազեն բազենների ընտանիքի փոքրամարմին, բնադրող չվող, գիշատիչ տեսակ է։ Մարմնի չափերը հասնում են 29-32սմ-ի, իսկ թևերի բացվածքը կազմում է 58-72սմ, քաշը արուների մոտ՝ 90-180գ, էգերինը՝ 135-210գ։ Բարեկազմ թռչուն է՝ վառ արտահայտված սեռական դիմորֆիզմով, մագիլները սպիտակ են, փակված թևի ծայրերը հասնում են համարյա պոչի ծայրին, որի կենտրոնական փետուրները փոքր ինչ երկար են մյուսներից։ Արուի մեջքը շիկակարմրավուն-դարչնագույն է, ի տարբերություն Սովորական հողմավար բազեի, առանց պտերի, մարմնի ստորին մասում առկա են նոսր խայտեր՝ թույլ նարնջագույն-վարդագույն ֆոնի վրա։ Գլուխը, թևի մեծ ծածկողները և պոչը ունեն կապույտ-մոխրագույն գունավորում։ Էգի մարմինը վերևից շիկակարմիր-դարչնագույն է՝ պատված մուգ խայտերով և պտերով, ներքևից մուգ խայտավորված։

ՏԱՐԱԾՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՒ ԿԵՆՍԱՄԻՋԱՎԱՅՐԸ

Բնադրման շրջանում այս տեսակը զբաղեցնում է կիսաանապատային և լեռնատափաստանային գոտիները, իսկ ետբնադրման շրջանում նկատվում են ՀՀ ողջ տարածքում՝ 800-3000 մ բարձրության վրա։ Տարածված է Միջերկրածովային երկրներում, Հարավային Աֆրիկայում, Հարավային Եվրոպայում, Փոքր Ասիայում, դեպի արևելք՝ մինչև Չինաստան։ Չմեռում է Աֆրիկայում, Արաբիայում և Հնդկաստանում։ Հայաստանում բնադրավայրեր հայտնաբերված են Սյունիքի մարզում, սակայն կարծիք կա, որ բնադրող թռչուններ կարելի է հանդիպել նաև Արաքսի հովտում և Հայաստանի հյուսիսային հատվածներում։ 2014 թ-ին ՀԹՊՄ-ն հայտնաբերեց նոր բնադրավայր Սյունիքի մարզի Միսիան քաղաքում՝ 50-60 բնադրող զույգ։

ԷԿՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

Տափաստանային հողմավար բազեները վարում են գաղութային կենսակերպ, հաճախ նույն բնադրավայրը կիսելով Սովորական հողմավար բազեի հետ: Նման գաղութներում, որպես հետաքրքիր փաստ, կարելի է նշել, որ հանդիպում են այդ երկու տեսակների հիբրիդային ձևեր: Գիշերում են խմբերով: Ամռանը, մինչև բազմացման շրջանի սկսվելը, նույն վայրում գիշերակացի հավաքվող թռչունների քանակը կարող է հասնել 1600 առանձնյակի. նման դեպք գրանցվել է Իտալիայում գտնվող Մատերա քաղաքում: Բները կառուցում են ժայռաքիվերին, զանազան խորշերում, զառիթափերի, քարերի և շինությունների ճեղքերում, տանիքների տակ: Դրանք իրենցից ներկայացնում են էգի կողմից փորված փոքրիկ փոսեր կամ ուղղակի մաքրված հատված: Չպտդում են մայիսի երկրորդ նեսից մինչև

հունիսի սկիզբ՝ 35մմ չափերով 3-7 ձու, սովորաբար՝ 4-5-ը: Չվերը գունավորմամբ բավականին նման են Սովորական հողմավար բազեի ձվերին՝ դեղնակարմրավուն են, աղյուսագույն կարմիր բծերով: Թխսում է գլխավորապես էգը, իսկ արուն երբեմն փոխարինում է նրան՝ ընդհանուր հաշվով ամբողջ ժամանակի 5-20%-ը: Թխսակալումը տևում է մոտ 28 օր, իսկ ձագերի առաջին թռիչքը տեղի է ունենում ձվից դուրս գալուց 26-30 օր հետո: Տափաստանային հողմավար բազեն հիմնականում էնտոմոֆագ է (միջատակեր), սակայն

Հայաստանում այս թռչնատեսակը սնվում է հիմնականում մանր կրծողներով և սողուններով՝ կախված տվյալ տարվա եղանակային պայմաններից և կերատեսակի քանակությունից: Որսը կատարում են բաց տարածություններում, կեր փնտրելիս թռչում են գետնից ոչ բարձր, հազվադեպ կանգ առնելով օդում:

Տափաստանային հողմավար բազեն մարդու տնտեսական գործունեության արդյունքում ամենից շատ տուժած փետրավոր գիշատիչներից մեկն է: Սկսած 20-րդ դարի երկրորդ կեսից, յուրաքանչյուր տասնամյակում դիտվում էր այս տեսակի պոպուլյացիայի քանակի միջինը 30%-ով նվազում: Թվաքանակի նվազման ամենահավանական պատճառը կապում էին գյուղատնտեսության մեջ լայնորեն կիրառում ստացած միջատասպան քիմիական նյութերի հետ, որոնք թողնում են ինչպես անմիջական ազդեցություն, այնպես էլ վերացնում էին բազեների համար կեր հանդիսացող միջատներին, ինչպես նաև նշվում էին մի քանի այլ գործոններ, ինչպիսիք են մանր եղջերավոր անասունների գլխաքանակի կրճատումը, որի պատճառով բարձրանում է խոտածածկը և խանգարում բազեներին կեր հայթհայթել, Աֆրիկյան ձմեռման արեալներում հաճախակի դարձած երաշտները, բնադրմանը հարմար տարածքների օգտագործումը մարդու կողմից, որսագողությունը և այլն: Այս ամենի հետևանքով Տափաստանային հողմավար բազեն իր տեղը գտավ ԲՊՄՄ Կարմիր ցուցակում՝ գրանցվելով որպես անհետացման վտանգի տակ գտնվող տեսակ: Սպառնացող գործոնները չեզոքացնելու նպատակով կազմակերպված միջազգային բնապահպանական ծրագրերը տվեցին իրենց արդյունքը և այժմ բազեի թվաքանակը աշխարհում աճել է, իսկ ԲՊՄՄ Կարմիր ցուցակում կարգավիճակը դիտվում է որպես նվազագույն վտանգի տակ գտնվող:

Հայաստանում թռչնատեսակը գրանցված է ՀՀ Կարմիր գրքում և համարվում է հազվագյուտ տեսակ՝ բնադրման տեղային բնույթով: 20-րդ դարի սկզբում Արաքսի հովտի կիսաանապատային հատվածներում հայտնաբերված բնադրավայրերի կարգավիճակն այսօր հավաստիորեն հայտնի չէ:

Վտանգման հիմնական գործոններ են հանդիսանում տնտեսական գործունեության արդյունքում բնորոշ ապրելավայրերի քայքայումը, ինչպես նաև թունաքիմիկատների ինտենսիվ օգտագործումը:

2005 թ-ին Հայաստանի թռչունների պահպանման միությունը նախաձեռնեց տեսակի պահպանմանը նպաստող մի շարք գործողություններ: Մշակվեցին և իրագործվեցին մի շարք ծրագրեր կապված Հայաստանում Տափաստանային հողմավար բազեի՝ ՀՀ Սյունիքի մարզի Գորհայք բնակավայրի հարևանությամբ գտնվող հեռուստաաշտարակի տանիքում հայտնաբերված և Հայաստանում այդ ժամանակ միակ բնադրավայրի պահպանության և թռչունների թվաքանակի ավելացման հետ: Հաշվի առնելով գաղութի առկայության փաստը՝ Գորհայքի տարածքը առանձնացվեց որպես Կարևորագույն Թռչնաբանական Տարածք (ԿԹՏ): 2005 թ-ի կեսերից սկսած “Development of an IBA Caretaker Network in the Priority Corridors of the Caucasus” ծրագրի շրջանակներում և BirdLife International-ի աջակցությամբ գրվեց պլան՝ Տափաստանային հողմավար բազեին սպառնացող վտանգները որոշելու և բնապահպանական միջոցառումներ իրականացնելու համար, ինչպես տեղական, այնպես էլ տարածաշրջանային մակարդակով: 2006 թ-ին BirdLife-ի ֆրանսիական գործընկեր՝ LPO կազմակերպության հետ և European Commission DG Environment-ի ֆինանսավորմամբ, սկսվեցին հետազոտական և մոնիտորինգային աշխատանքներ, որոնք ուղղված էին հստակեցնելու տեսակի կարգավիճակը, բնադրող զույգերի քանակը, կերային բազան, բնական և մարդածին վտանգները:

Բնապահպանական աշխատանքներին զուգահեռ տարվում էին տեղեկատվաքարոզական հանրային միջոցառումներ, որոնք առաջին հերթին ուղղված էին բարձրացնելու տեղական բնակչության տեղեկացվածության աստիճանը՝ Տափաստանային հողմավար բազեի վերաբերյալ: Կրթական ծրագիրը նպատակ ուներ ծանոթացնելու երեխաներին բազեի առանձնահատկությունների և նրան սպառնացող վտանգների մասին՝ շեշտելով տնտեսական օգտակարությունն ու կարևորությունը գյուղատնտեսական վնասատուներին և հատկապես կրծողներին ոչնչացնելու գործում: Համաձայն ծրագրի՝ 2008թ-ին սահմանափակ բնադրատեղերի և թվաքանակի կրճատման խնդիրը լուծելու նպատակով բնադրավայրի հարևանությամբ գտնվող Շիլոկ գյուղի դպրոցականները ՀԹՊՄ-ի հետ համատեղ պատրաստեցին և

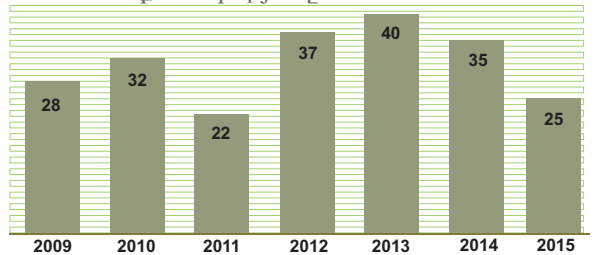
հեռուստաաշտարակի շրջակայքում տեղադրեցին թվով 18 արհեստական բներ, որոնցից 7-ը առաջին տարում զբաղեցվեցին բազեների կողմից:

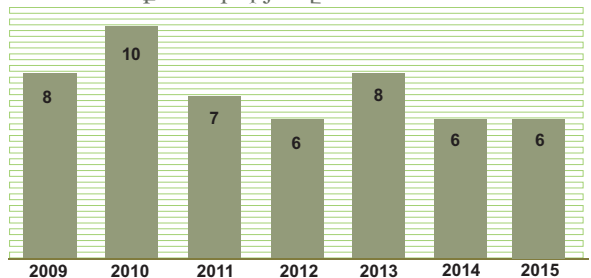
Հաշվի առնելով 2008թ-ին Հայաստանում կատարած փորձի հաջողությունը կապված արհեստական բների հետ և այն հանգամանքը, որ Տափաստանային հողմավար բազեների համար բնադրավայր հանդիսացող հեռուստաշտարակը կարող է անպիտանելիության պատճառով քանդվել՝ այդպիսով ոչնչացնելով բնադրավայրը, 2009թ-ին ՀԹՊՄ-ն կառուցեց արհեստական բնադրավայր, ներսում տեղադրված 40 արհեստական բներով: Նույն տարվա ընթացքում հաշվառվեցին 36 բնադրող զույգ, որից 8 զույգը բնադրեց արհեստական բնադրավայրում: Արդյունքում, առաջին անգամ Հայաստանում և Կովկասի տարածաշրջանում, Տափաստանային հողմավար բազեները բնադրեցին արհեստական բներում:

Բնական միջավայրում բնադրող զույգերի քանակությունը 2009 - 2015

Արհեստական բնադրավայրում բնադրող զույգերի քանակությունը 2009 - 2015

Սկսած 2009թ-ից՝ այս թռչունների կենսաբանական առանձնահատկությունների ուսումնասիրման նպատակով անցկացվող հետազոտությունների շրջանակներում իրականացվում են օղակավորման աշխատանքներ: Սկզբում բազենների ոտքերին անբացվում էին ալյումինե օղակներ, որոնք 2010 թ-ին փոխարինվեցին լեհական INTERREX ընկերության գունավոր օղակներով: Գունավոր օղակները տեղադրվել են երկու ոտքերին՝ աջ ոտքին ARM հապավումով, ձախին՝ համապատասխան համարով օղակ: Ընդհանուր հաշվով 6 տարիների ընթացքում օղակավորվել են Տափաստանային հողմավար բազեի ինչպես երիտասարդ, այնպես էլ հասուն շուրջ 200 առանձնյակներ: Օղակավորումը հնարավորություն է տալիս պարզելու թռչունների այն քանակությունը, որը յուրաքանչյուր տարի վերադառնում է իր բնադրավայր:

Շատ թեթև գեոլոկատորները առաջին անգամ նկարագրվել են 1992թ-ին: Այս սարքերն ամրացվում են թռչունների մեջքին և պարբերաբար գրանցում արևի լույսի ինտենսիվությունը: Մտացված տվյալներով կարելի է հաշվել արևածագի և արևամուտի

ժամանակը, ինչպես նաև գրանցել կորողինատները: Գեոլոկատորի քաշը նվազեցնելու նպատակով նրանում բացակայում է տվիչը և տվյալները ստանալու համար անհրաժեշտ է նորից որսալ նշադրված թռչնին: Այս սարքերը ընտրվում են կախված թռչնատեսակից և հետազոտությունների նպատակից, սակայն անհրաժեշտ է հաշվի առնել, որ տվիչի զանգվածը չպետք է կազմի թռչնի ընդհանուր զանգվածի 3%-ից ավելին:

2014թ-ին Rufford Small Grants-ի ֆինանսական աջակցությամբ ՀՊՄ-ը համագործակցելով Շվեյցարիայի թռչնաբանության ինստիտուտի հետ, ձեռք բերեց 30 (+10) գեոլոկատոր:

Նույն տարվա ամռանը Հայաստանի թռչունների պահպանման միության ջանքերով,

հայաստանյան պոպուլյացիայի թռչունների հնարավոր ձմեռման արեալները և միգրացիոն ուղիները պարզելու ակնկալիքով, ուսումնասիրվող գաղութի 33 առանձնյակ նշադրվեցին գեոլոկատոր տվիչներով:

Հետազոտության արդյունքները կստացվեն 2015թ-ի ընթացքում, երբ Տափաստան լճին հողմավար բազեները նորից կվերադառնան իրենց բնադրավայր:

ԱՐՅԱՆ ՆՍՈՒՇԱՌՈՒՄ ԵՒ ԳԵՆԵՏԻԿ ԶԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Հայտնի է, որ թռչունների մալարիան բացասական ազդեցություն է թողնում թռչունների պոպուլյացիայի վրա: Այդ իսկ պատճառով, պարզելու համար, թե Տափաստանային հողմավար բազեի հայաստանյան պոպուլյացիան որքանով է վարակված այդ մակարոյծներով, իրականացվեցին արյան նմուշների

հավաքագրման աշխատանքներ: Օգտագործելով Պոլիմերազային շղթայական ռեակցիայի (ՊՇՌ) մեթոդը՝ հետազոտվել են 12 Տափաստանային հողմավար բազեների արյան նմուշները: Արդյունքում պարզ դարձավ, որ ուսումնասիրվող 12 բազեներից 5-ը վարակված էին լայն տարածված Haemoproteus (LK02-LK04) ցեղի մակարոյծներով: Վարակը հիմնականում հայտնաբերվեց իգական սեռի թռչունների մոտ, ինչպես նաև մկատվում էր չնչին կապ թռչնի տարիքի և մակարոյծի տարածվածության միջև:

Հետազոտվող 12 առանձնյակներից 4-ը հանդիսանում էին ձագեր, որոնցից ոչ մեկի մոտ հոմոսպորիդներ չհայտնաբերվեցին, այն դեպքում, երբ 8 հասուն տեսակներից 5-ը վարակի կրող էին:

Արյան նմուշառում իրականացվեց նաև գենետիկական ուսումնասիրությունը, կատարելու համար, որի նպատակն էր գնահատել գենետիկ բազմազանությունը, վերականգնել ֆիլոգենետիկ պատկերը և առանձնյակների մակարոյակով որոշել գենետիկական պատկերը Տափաստանային հողմավար բազեի բնադրավայրում: Գենետիկ ուսումնասիրության համար նմուշառվեցին շուրջ 40 առանձնյակներ: Արդյունքում պարզ դարձավ, որ նմուշներում ցիտոքրոմային ֆրագմենտները ունեին նույն մուկլետոիդային հատվածները: Սա փաստում է այն մասին, որ նմուշառված թռչունները շատ մոտ ազգակցական կապ ունեն և հնարավոր է, որ ծնված լինեն նույն իգական նախածնողից:

Ծրագրի ղեկավար՝ Ծովինար Հովհաննիսյան
Հայաստանի թռչունների պահպանման միություն
0014, Երևան, Պ. Սևակի 7
Էլ. փոստ՝ tsovinar.hovhannisyan.aspb@gmail.com
Հեռ.՝ +374 10 20 87 25

Project leader: Tsovinar Hovhannisyan
Prepared within the project "Identifying movement patterns and wintering grounds of Lesser Kestrel" funded by the Rufford Foundation. UK, London
Email: tsovinar.hovhannisyan.aspb@gmail.com

